

Indijanci in kavboji

NEBOJŠA
PAJKIČ

Po Samu Peckinpahu (*Major Dundee*) in Robertu Aldrichu (*Apač, Utzana's Raid*) sta nas zapustila tudi John Huston (*The Unforgiven*) in Don Siegel (*Flaming Star*)... Med živimi filmskimi režiserji je tako vse manj tistih, katerih filozofija in avtorska strategija bi temeljili na razumevanju indijanskega vprašanja in na zavesti o imanentnih refleksih indijanske duhovnosti v splošnem pojmu ameriškega Zahoda.

Tematizacija indijanskih motivov je bila skozi filmsko zgodovino vztrajno izkrivljena z bahavim reduciranjem ene cele kulture na folklorno zaveso. Morda je najlepši dokaz te smeri duhoviti produkcijski prijem, ki so si ga svoje čase privoščili Jicarilla Apači. Ko se je to pleme odločilo vložiti akumulirani kapital od prodaje rokodelskih izdelkov (po katerih so tudi dobili ime) v filmsko produkcijo, je bilo seveda jasno, da ga bodo vložili v western. Toda le redko kdo je pričakoval, da bo šlo za film brez Indijancev! A je vendarle bilo tako:

Gunfight, ki ga je leta 1971 z Jicarilla kapitalom režiral Lamont Johnson, je bil namreč film o dvojici belih revolverašev, v katerem je debitiral Johnny Cash, legenda ameriškega countryja.

Zdaj, ko je dobil film **Pleše z volkovi** vsa možna priznanja, postaja defetizem Jicarilla Apačev še nekoliko jasnejši.

Prefinjenost njihove produkcijske poteze spominja na superiorno senzibilnost, ki jo izžarevajo številne izjave modrih indijanskih poglavarjev, ko so se soočili z neetičnostjo osvajalskega imperija belcev. Ko so se enkrat zavedli, da se ne da ničesar več storiti za rehabilitacijo avtentičnih značilnosti indijanske kulture, so se Jicarilla Apači namesto za politični angažma odločili za superiorno razumevanje mitologije Divjega zahoda kot svoje lasne civilizacije, najsi so njeni mitemi še tako deformirani. Stopnja deformiranosti in raven pripravljenosti na nadaljnje deformiranje indijanskega vprašanja dovolj nazorno demonstrira prav Kevin Costner v svoji ljubezenski sagi, katere protagonista sta beli junak in bela trpinka, oba vmeščena v indijansko okolje.

V literarni predlogi za film **Pleše z volkovi** je šlo za Komanče. Komanči (Comanche) predstavljajo južno vejo šošonske (Shoshonean) skupine Indijancev. Večina preostalih Komančev živi v rezervatih Ohlahaome, med njihovimi legendarnimi poglavarji pa najdemo tudi onega z imenom »Deset medvedov«.

Costner se je odločil Komanče pretvoriti v Dakote. Tega mu pravzaprav niti ne bi mogli posebej zameriti, če bi pri tej operaciji ne storil nekaj, najblaže rečeno, nerodnih potez. Osnovni razlogi zamenjave so sicer dovolj jasni: Dakote so

najštevilnejše pleme v današnjih indijanskih rezervatih in potemtakem tudi najprimernejši za eksploatacijo statistik, Komanči pa so si prav prek filmov pridobili sloves najbolj krvoločnih Indijancev — saj »napadajo tudi ponoči!«! Zato pa so toliko bolj nesmiselni tisti razlogi, na katere se Costner praviloma sklicuje v intervjujih — da so npr. Sioux poglavarji bolj slavni od poglavarjev Komančev! Za Costnerja očitno tudi res so, saj bi drugače vodjo Komančev »Deset medvedov« in znamenitega poglavarja Kojov, »Nemirno ptico«, ne obravnaval kot fiktionalne like, prevzete iz romana Michaela Blakea. Komanče in Kojove torej pretvarja v Dakote, ohranja pa imena dveh legendarnih avtentičnih poglavarjev. V njegovi brezobzirni kombinatoriki, v kateri ni niti trohice spoštovanja do indijanske kulture in indijanske zgodovine ter potemtakem tudi ne do zgodovine in duha Divjega zahoda, Komanči (ki sicer govorijo jezik svoje avtohtone skupine Šošonov), postanejo pripadniki popolnoma druge skupine, katere izvirno ime je Dakota. V različnih dialektih sicer najdemo še oblike Lakota in Nakota, vselej pa njihovo ime pomeni »zaveznik«. Pri nas so Dakote bolj znane pod slabšalnim imenom Sioux (izgovarja se: **Sju**), saj so to ime razširili beli osvajalci. Sioux v indijanskem Algenquian jeziku pomeni »kača« in/ali »sovražnik«. Med plemeni jezikovne skupine Algenquian je gotovo najbolj znano pleme Čejenov — kar pomeni, da so Dakotam ime podelili njihovi najbolj zagrizeni sovražniki!

Odsotnost slehernega odnosa do plemenskih specifičnosti in nespoštovanje identitete zgodovinsko relevantnih osebnosti sta le krona svojevrstnega podcenjevalnega in poenostavljajočega obravnavanja indijanske kulture. Tovrstno doživetje neke razvejane indijanske kulture en masse je veliko bolj brutalno od sicer običajnega prikazovanja Indijancev en masse v tradicionalnem westernu. Indijance so namreč najprej, v skladu s tretjim paragrafom prvega člena ameriške ustave, povsem ignorirali, nato pa so jih začeli obravnavati kot množico oziroma kot metaforo sovražnika (»Sioux«) nasploh — najsi so le-ti posredno (figurativno) utelešali nevarnost črncev, komunistov, fašistov, indokitajcev ali nekoga petega.

Zdi se, da je s Costnerjevim filmom končno napočil čas, ko je treba dokončno zbrisati vse njihove značilnosti in jih enkrat za vselej pregnati še iz tistih redkih rezervatov, ki bi po ekološkem obratu lahko pomenili prihodnost bele Amerike.